

משנה סדורה

מחברת המשנה

מסכת ברכות

הוצאת משנה סדורה

תשפ"ה

© כל הזכויות על הנוסח המוגה ועל עריכת הטקסט של המשנה (כולל גרסה, ניקוד, פיסוק ועיצוב) שמורות לרב אליהו דורדק, הוצאת "משנה סדורה" © 1995, 2025.

השם "משנה סדורה" והלוגו הנם סימנים רשומים לרב אליהו דורדק, הוצאת "משנה סדורה". מספר סימן 281606, 281607 בפנקס סימני המסחר של משרד המשפטים.

The name "Mishna Sdura" and accompanying logo are trademarks owned by Rabbi Elijah Dordek "Mishna Sdura", registered in the Register of Trade Marks of the Ministry of Justice (numbers 281606, 281607).

הערות והכוונה בלימוד 050-411-8385, m4115385@gmail.com
מנגינות לזכירת שמות המסכתות והפרקים אפשר להוריד בחינם מאתר משנה סדורה
www.mishnasdura.org.il

© כל הזכויות שמורות למשנת רפאל
פרטי ההוצאה: ת.ד. 212, מיקוד 90651, מצפה ירחו
טלפון: 03-5376771, פקס: 03-5376772, אימייל: office@mishnayot.co.il
הוצאה לאור: משה פרנסיס מהדורה ראשונה - אלול התשע"ד

עימוד ועיצוב: חיה זיידבנד

מסת"ב: 6-11-978-965-7843

להשיג בחנויות ספרים ואצל המפיץ הראשי משה אברמוביץ

משרד 054-945-2438, 03-5782270
www.moshebooks.com | books2270@gmail.com

ספרי
אברמוביץ

קְשֶׁרִים עַל גְּרָדוֹתֶיךָ - קְשֶׁרִים עַל אֲצִבְעֹתֶיךָ

הקדמה למחברת המשנה

תורה שלמה בלמידה שלמה

בספר משלי מצאנו שני פסוקים דומים אך לא זהים:

”קְשֶׁרִים עַל גְּרָדוֹתֶיךָ, כְּתִבָּם עַל כּוֹזֵן לְכָרְךָ” (משלי ג, ג)

”קְשֶׁרִים עַל אֲצִבְעֹתֶיךָ, כְּתִבָּם עַל כּוֹזֵן לְכָרְךָ” (משלי ז, ג)

שניהם מתארים מסע - מתורה שבפה, לקול ולגוף, ועד להפנמה בלב. זו תורת למידה מקיפה, והבנה זו עומדת בבסיסה של ”מחברת המשנה” מבית משנה סדורה.

שלושה שלבים - שלוש פעימות של לימוד

קְשֶׁרִים עַל גְּרָדוֹתֶיךָ - שלב השינון הקולי - הגרון והאוזן.

כשלומד משנן בקול, הוא מעורר את הזיכרון הראשוני. קול התורה מהדהד באוזנו ופותח את הדלת ללב. כמו שנאמר על מעמד הר סיני (דברים ד, יב): ”קול דְּבָרִים אֲתֶם שׁוֹמְעִים”.

חז”ל דרשו (ע”ז יט): ”לעולם ילמד אדם תורה ואחר כך יהגה”, ללמדך שהשינון הקולי קודם לעיון.

קְשֶׁרִים עַל אֲצִבְעֹתֶיךָ - שלב הכתיבה והיצירה.

כאשר התלמיד כותב במו ידיו את מה שהבין - נוצר רושם חדש, עמוק ואישי. כפי שאמרו חז”ל (ב”ב י): ”אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו”, ופירש המהרש”א: תלמודו בידו - ממש, בכתב ידו.

גם דברי האר”י תומכים בכך: ”וְקִנְיָה לְךָ חֵבֶר - אל תיקרי קִנְיָה אלא קִנְיָה - קולמוס, כי עיקר זכירה כשכותב הלומד את דבריו בעצמו”.

פְּתִיבֶם עַל לֵוִיז לְכַפֵּר – שלב ההפנמה

כשלימוד נכתב, נשנה ונחווה - הוא חודר אל הלב.

כדברי רבא (ע"ז שם): "בתחילה נקראת התורה על שמו של הקב"ה, ולבסוף - על שמו [של הלומד]". זוהי תכלית הלימוד - שתהפוך התורה לתורתו של האדם.

תורת הלמידה והמדע המודרני

כיום, המדע מאשש את דברי חז"ל: למידה שמערבת חושים רבים - דיבור, שמיעה, כתיבה וראייה - מעוררת רשתות עצביות מרובות במוח, ומובילה לזיכרון חזק ועמוק יותר. כתיבה ביד מפעילה את המוח באופן עמוק ורב-מערכתי, תוך יצירת קשר בין זיכרון, מוטוריקה ורגש, מה שמחזק את ההבנה והזיכרון. הקלדה, השכיחה כל כך בימינו - היא פעולה טכנית ואוטומטית, בפרט במכשירים ניידים, שאינה מעוררת את אותם מנגנונים קוגניטיביים.

מעמד הר סיני כסינסתזיה קולקטיבית

נתבונן שוב בנאמר במתן תורה (שמות כ, יד): "וְכָל הָעָם רְאִים אֶת הַקּוֹלֹת".

זוהי תופעה הנקראת "סינסתזיה" - עירוב חושים (כגון לראות צלילים או לשמוע צבעים - איזה צבע זה הקול של חצוצרה?). מחקרים מראים שלבעלי סינסתזיה יש זיכרון חזק במיוחד, דווקא בתחומים שבהם החושים מתמזגים.

חז"ל ראו בתופעה זו שיא של חיבור - שבו התורה לא רק נמסרת אלא נחרתת בנפש, בכל החושים.

"מחברת המשנה" - כלי מושלם ללמידה שלמה

"מחברת המשנה" נוצרה על פי שלושת השלבים הללו. היא מלווה את הלומד מהשינון, דרך כתיבה, ועד להפנמה.

שלושת חלקי החוברת:

1. שינון בעימוד מדויק - העימוד הקצר והקצבי של המשניות בעיצוב המוכר כל כך של "משנה סדורה", מאפשר שינון קולח, ברור ומשמה, "קְשָׁרָם עַל גְּרָרוֹתֶיהָ".
2. מרחב לכתובה אישית - כל משנה מובאת בעמוד משלה עם מקום לכתובה. התלמיד כותב בלשונו, מסכם, שואל, מסמן - וחווה את הלימוד באופן אישי, "קְשָׁרָם עַל אֶצְבְּעֹתֶיהָ".
3. פירוש "משנת רפאל" וטבלת חזרות - ביאור קצר ובהיר שמלווה הבנת הפשט, יחד עם טבלת חזרות מעקב המדרבנת חזרות סדורות להפנמה ארוכת טווח, "כְּתַבְּם עַל לִוַח לְבָבָהּ".

תודה והוקרה

תודתי לכל שותפיי ליצירת החוברת:

משנת רפאל - מפעל התורה של הרב רפאל פרנסיס זצ"ל, אשר זכיתי לעמוד בראש צוות העריכה. בְּן יְכִידָא אָב (מלאכי א:ו) - ר' משה פרנסיס, בשותפות נאמנה, מוקיר את זכר אביו ותורתו - העניק לנו רשות שימוש במהדורה מיוחדת זו. תודתנו נתונה לו על הפצת משנתו הנקייה של אביו להועיל לתלמידים ולמלמדים.

לידידי המחנך המסור הרב יצחק שרביט שליט"א - ששנים רבות מלמד בעזרת "משנה סדורה", ותרם להוצאה זו בהערותיו המאירות. תודה גם לכל המורים והמנהלים, ששלחו משוב מהשטח וסייעו בגיבוש המהדורה - ובעיקר לתלמידים עצמם, שעשו את המחברת שלהם, כתבו, שינו, וכתבו ביאורים וסיכומים שהאירו את המשנה מחדש.

ר' פנחס וילק - תלמידי היקר ומנהל הוצאת הספרים עצמם לפועל, על מסירותו ועינו הפקוחה. לגברת חיה זיידבנד - על עיצובה המוקפד והבהיר.

סיום

"מחברת המשנה" היא לא רק אמצעי לימוד - היא תנועה של חיבור. בין קול למשנה, בין כתב ליד, בין שינון לפשט, ובין תלמיד לעולם התורה.

כפי שאמרו חז"ל: "אין אדם לומד תורה אלא ממקום שליבו חפץ". ואנו מבקשים: שיזכו תלמידינו לחפוף, לזכור ולבנות לעצמם תורת חיים שתהיה חרותה על לוח לבם לעד.

אליהו חיים בן אברהם יצחק דורדק
הוצאת משנה סדורה
ניסן תשפ"ה

חלק א'

מסכת ברכות
לשינון מקדים ולחזרה

מסכת ברכות

פרק ראשון

א. מאימתי קורין את "שביעי" בערבית?
משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן,
עד סוף האשמורה הראשונה;
דברי רבי אליעזר.
וחכמים אומרים: עד חצות.
רבן גמליאל אומר:
עד שיעלה עמוד השחר.

רבי אליעזר אומר:
בין תכלת לכתרי;
וגמרה עד הגין החמה.
רבי יהושע אומר:
עד שלש שעות,
שכן דרך בני מלכים לעמד בשלש שעות.
הקורא מכאן ואילך — לא הפסיד,
כאדם הקורא בתורה.

ב. מאימתי קורין את שמע בשחרית?
משעה שבאו בניו מבית המשתה;
אמרו לו: "לא קרינו את "שביעי".
אמר להם:
"אם לא עלה עמוד השחר —
חייבין אתם לקרות".
ולא זו בלבד,
אלא כל מה שאמרו חכמים: "עד חצות" —
מצותן עד שיעלה עמוד השחר;
הקטר חלבים ואברים —
מצותן עד שיעלה עמוד השחר;
וכל הנאכלין ליום אחד —
מצותן עד שיעלה עמוד השחר.
אם כן, למה אמרו חכמים: "עד חצות"?
כדי להרחיק את האדם מן העבירה.
ב. מאימתי קורין את שמע בשחרית?
משפיר בין תכלת ללכן;

ג. בית שמאי אומרים:
בערב — כל אדם ישו ויקראו,
ובבקר — יעמדו,
שנאמר (דברים ו, 1): "וישכבך ובקומך".
ובית הלל אומרים:
כל אדם קורא כדרכו,
שנאמר (שם): "ויבלכתך בדרך".
אם כן, למה נאמר: "וישכבך ובקומך"?
בשעה שבני אדם שוכבים,
ובשעה שבני אדם עומדים.
אמר רבי טרפון:
אני הייתי בא בדרך,
והטיתי לקרות כדברי בית שמאי,
וסכנתי בעצמי מפני הלסטים.
אמרו לו:
כדי הייתי לחוב בעצמי,
שעברת על דברי בית הלל.

ה. מזכירין יציאת מצרים בלילות.

אמר רבי אלעזר בן עזריה:

הרי אני כבן שבועים שנה,

ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות,

עד שדרשה בן זומא, שנאמר (דברים טז, ג):

"למען תזכור את־יום צאתך מארץ מצרים

כל ימי זיירה",

"ימי זיירה" — הימים,

"כל ימי זיירה" — הלילות.

וחכמים אומרים:

"ימי זיירה" — העולם הזה,

"כל ימי זיירה" —

להביא לימות המשיח.

ד. בשחר מברך שמים לפניך

ואחת לאחריה.

ובערב —

שמים לפניך ושמים לאחריה;

אחת ארצה, ואחת קצרה.

מקום שאמרו להאריך —

אינו רשאי לקצר,

לקצר —

אינו רשאי להאריך.

לחתום —

אינו רשאי שלא לחתום,

ושלא לחתום —

אינו רשאי לחתום.

חלק ב'

מסכת ברכות
ללימוד וסיכום

פרק ראשון

משנה א

מַאִמְתִּי קוֹרִין אֶת "שְׁמוֹעַ" בְּעַרְבֵית?
מִשְׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנְסִים לְאָכוֹל בְּתְרוּמָתָן,
עַד סוּף הָאֲשִׁמוּרָה הָרִאשׁוֹנָה;
דְּבַרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.
וְחַכְמִים אוֹמְרִים: עַד חֲצוֹת.
רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
עַד שִׁיעֻלָּה עֲמוּד הַשַּׁחַר.
מִעֲשֵׂה שְׂבָאוּ בְּנֵי מִבֵּית הַמִּשְׁתָּה;
אָמְרוּ לוֹ: "לֹא קָרִינוּ אֶת "שְׁמוֹעַ".
אָמַר לָהֶם:
"אִם לֹא עָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר –
חִיבִין אַתֶּם לְקָרוֹת".
וְלֹא זֹו בְּלִבְדּוֹ,
אֲלֹא כָּל מֵה שְׂאָמְרוּ חַכְמִים: "עַד חֲצוֹת" –
מִצּוֹתָן עַד שִׁיעֻלָּה עֲמוּד הַשַּׁחַר;

הַקָּטָר חֲלָבִים וְאַבְרִים –

מִצֹּתָן עַד שִׁיעָלָה עֲמוּד הַשֶּׁחַר;

וְכָל הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד –

מִצֹּתָן עַד שִׁיעָלָה עֲמוּד הַשֶּׁחַר.

אִם כֵּן, לָמָּה אָמְרוּ חֲכָמִים: "עַד חֲצוֹת"?

כִּדְרֵי לְהִרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֵבִירָה.

משנה ב

מַאי־מַתִּי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית?

מִשִּׁכִּיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן;

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:

בֵּין תְּכֵלֶת לְכֶרֶתִי;

וְגוֹמְרָה עַד הַנֶּץ הַחֲמָה.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר:

עַד שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת,

שָׁכַן דְּרֹךְ בְּנֵי מַלְכִים לְעֵמֹד בְּשְׁלֹשׁ שָׁעוֹת.

הַקּוֹרֵא מִכָּאן וְאֵילָךְ – לֹא הַפְסִיד,

כָּאֲדָם הַקּוֹרֵא בַתּוֹרָה.

משנה ג

בית שמאי אומרים:

בערב – כל אדם יטו ויקראו,

ובבקר – יעמדו,

שנאמר (דברים ו, ז): "ובשכבך ובקומך".

ובית הלל אומרים:

כל אדם קורא כדרךכו,

שנאמר (שם): "ובלכתך בדרךך".

אם כן, למה נאמר: "ובשכבך ובקומך"?

בשעה שבני אדם שוכבים,

ובשעה שבני אדם עומדים.

אמר רבי טרפון:

אני הייתי בא בדרך,

והייתי לקרות כדברי בית שמאי,

וספנתי בעצמי מפני הלסטים.

אמרו לו:

כדי היית לחוב בעצמך,

שעברת על דברי בית הלל.

משנה ד

בַּשַּׁחַר מְבָרַךְ שְׁתֵּים לְפָנֶיהָ וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ,

וּבְעֶרְבַּי –

שְׁתֵּים לְפָנֶיהָ וְשְׁתֵּים לְאַחֲרֶיהָ;

אַחַת אֶרְכָּה, וְאַחַת קְצָרָה.

מָקוֹם שְׁאִמְרוּ לְהֶאָרִיךְ –

אֵינוֹ רֵשָׁאֵי לְקָצֵר,

לְקָצֵר –

אֵינוֹ רֵשָׁאֵי לְהֶאָרִיךְ.

לְחֶתוֹם –

אֵינוֹ רֵשָׁאֵי שְׁלֵא לְחֶתוֹם,

וְשְׁלֵא לְחֶתוֹם –

אֵינוֹ רֵשָׁאֵי לְחֶתוֹם.

משנה ה

מִזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה:

הָרִי אָנִי כִּבְּן שִׁבְעִים שָׁנָה,

וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת,

עַד שֶׁדַּרְשָׁה בֶּן זֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טז, ג):

"לְמוֹעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם יְצִיאַתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

כָּל יְמֵי זְמִיךָ",

"יְמֵי זְמִיךָ" – הַיָּמִים,

"כָּל יְמֵי זְמִיךָ" – הַלֵּילוֹת.

וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים:

"יְמֵי זְמִיךָ" – הָעוֹלָם הַזֶּה,

"כָּל יְמֵי זְמִיךָ" –

לְהָבִיא לְיָמוֹת הַמָּשִׁיחַ.

חלק ג'

מסכת ברכות
משנת רפאל
פירוש משולב

פרק ראשון

זמני קריאת שמע

א. מַאימְתִי מתחיל הזמן שקורין בו את שמע בערבית? משעה שההנהיג שנטמאו והיו אסורים באכילת תרומה וטבלו לטהרתם, כשהעריב שמשן הם נכנסים לאכל בתרומתן והוא זמן צאת הכוכבים.

ונמשך זמנה של קריאת שמע עד סוף האשמורה הראשונה – סוף השליש הראשון של הלילה, דברי רבי אליעזר – שעד זמן זה אנשים שוכבים לישון, והוא מפרש "ובשכבך" (דברים ו, ז) – בשעה שאתה שוכב לישון. וחכמים אומרים: זמנה נמשך עד חצות הלילה. רבן גמליאל אומר: זמנה כל הלילה – עד שיעלה עמוד השחר שהוא מפרש "ובשכבך" – כל זמן שבני אדם שוכבים וישנים, וכל הלילה הוא זמן שכיבה.

מעשה שבאו בניו של רבן גמליאל מבית המשתה של חתונה לאחר חצות, אמרו לו: עדיין לא קרינו את שמע. אמר להם: אם עדיין לא עלה עמוד השחר – חיבין אתם לקרות את שמע, שגם חכמים סוברים כמותי, שזמן קריאת שמע הוא עד עלות השחר. והוסיף רבן גמליאל ואמר לבניו:

ולא זו – בקריאת שמע בלבד אמרו חכמים שזמנה עד חצות, אף שזמנה עד עלות השחר, אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות, מעיקר הדין מצותן עד שיעלה עמוד השחר; הקטר חלבים של הקרבנות ואברים של עולת-תמיד של בין הערביים, שנזרק דמם ביום, מצותן מן התורה להקטירם על המזבח באותו יום ואף בלילה שלאחריו עד שיעלה עמוד השחר.

וכל הקרבנות הנאכלין ליום אחד שזמן אכילתם הוא ביום ההקרבה, כגון תודה חטאת ואשם – מצותן לאכלם ביום ובלילה שלאחריו עד שיעלה עמוד השחר.

אם כן, למה אמרו חכמים על מצוות אלו שיש לקיימן רק עד חצות הלילה? כדי להרחיק את האדם מן העבירה – שיזדרז אחר עלות השחר ויתחייב כרת, או יפסיד מצוות קריאת שמע בעונתה:

ב. מַאימְתִי התחלת הזמן שקורין בו את קריאת שמע בשחרית? משיכיר בין תכלת ללבן – מזמן שאור היום מספיק כדי להבחין בין חוטי תכלת לחוטי לבן שבציצית.

רבי אליעזר אומר: הזמן הוא משיבחין בין צמר הצבוע בצבע תכלת לכרתי

הקריאה בלבד - **בְּשָׁעָה שְׁבַנֵי אָדָם** - **שׁוֹכְבִים** לישון, דהיינו בלילה, ו**בְּשָׁעָה שְׁבַנֵי אָדָם עוֹמְדִים** ממטותיהם, דהיינו בבוקר.

אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: פעם אחת **אָנִי הָיִיתִי בָּא בְּדֶרֶךְ בערב**, והגיע זמן קריאת שמע, ו**הִטְתִּי לְקִרְוֹת את שמע**, כְּדַבְּרֵי **בֵּית שְׁמַאי**, ו**סִכַּנְתִּי בעצמי** על ידי זה ששהייתי בדרך **מִפְּנֵי הַלְּסָטִים**. **אָמְרוּ לוֹ חכמים: כְּדִי** - ראוי היית **לְחֹבֵב בעצמך** ליהרג, ואם היו הורגים אותך היית בעצמך מתחייב במיתתך, על **שֶׁעֲבַרְתָּ עַל דְּבַרֵי בֵּית הַלֵּל ועשית כבית שמאי:**

ד. **בְּשַׁחַר מְבָרֵךְ שְׁתִּים לְפָנֶיהָ** - שתי ברכות לפני קריאת שמע: "יוצר אור" ו"אהבה", ו**אַחַת** - ברכה אחת **לְאַחֲרֶיהָ** - לאחר קריאת שמע: "אמת ויציב", ו**בְּעֵרֵב מְבָרֵךְ שְׁתִּים לְפָנֶיהָ** "מעריב ערבים" ו"אהבת עולם" ו**שְׁתִּים לְאַחֲרֶיהָ** "אמת ואמונה" ו"השכיבנו".

אַחַת אֲרָכָה - יוצר אור ומעריב ערבים, שפותחות ב"ברוך" וחותרות ב"ברוך", ו**אַחַת קְצָרָה** - אהבה של שחרית ואהבת עולם של ערבית, שחותמות ב"ברוך" ואינן פותחות ב"ברוך".

מְקוֹם שְׁאֲמְרוּ חֲכָמִים לְהֵאָרִיךְ - לפתוח ב"ברוך" ולחתום ב"ברוך" - **אֵינֹו רִשְׁאֵי**

- צמר הצבוע בצבע ירוק בהיר, היינו ירוק הדומה לצבע התכלת.

וּגּוֹמְרָה - זמן קריאתה נמשך **עַד הַנֶּזֶק הַחֲמָה** - שעת זריחת השמש על הארץ. **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר:** זמנה נמשך **עַד שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת** זמניות מהזריחה, **שָׁכַן דֶּרֶךְ בְּנֵי מְלָכִים לְעֵמוֹד** - לקום ממטתם **בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת** והוא דורש "וּבְקוֹמָךְ" (דברים ו, ז) - עד שעה שכל בני האדם קמים.

הַקּוֹרֵא את שמע מְכַאֵן וְאֵילֵךְ - לאחר שלוש שעות, **לֹא הִפְסִיד את הברכות**, היינו מלברך לפניו ומלאחריה, ואף על פי שלא יצא ידי חובת קריאת שמע בעונתה, יש לו בכך שכר **כְּאֲדָם הַקּוֹרֵא בְּתוֹרָה:**

דרך הקריאה

ג. מהו האופן הנכון לקרוא את שמע? **בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: בְּעֵרֵב כָּל אָדָם יִטּוּ על צידם וְיִקְרְאוּ קריאת שמע, וּבְבִקְרָ יַעֲמֵדוּ, שְׁנַאֲמַר:** (דברים ו, ז): "וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוֹמָךְ" - בלילה בשכיבה וביום בעמידה. ו**בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים: כָּל אָדָם קוֹרֵא קריאת שמע כְּדֶרְכּוֹ** - לפי המצב שהוא נמצא בו, בין ביום ובין בלילה **שְׁנַאֲמַר: "וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ"**.

אם כן, **לְמָה נֹאמַר וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוֹמָךְ?** לא לציון דרך הקריאה, אלא לציון זמן

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הָרִי אֲנִי כְּבֹן
 שְׁבַעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי לְדַעַת מַגִּיזִין
 דְּרִשׁוּ שְׁתֵּאמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת,
 עַד שְׁדַרְשָׁה בֶּן זֹמָא, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים
 טז, ג): "לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ", וּדְרַשׁ בֶּן
 זֹמָא: "יְמֵי חַיֶּיךָ" – אֵלֶּה הַיָּמִים, "כָּל
 יְמֵי חַיֶּיךָ" – לְרַבּוֹת אֶת הַלֵּילוֹת.

וּחְכָמִים אוֹמְרִים: "יְמֵי חַיֶּיךָ" – הָעוֹלָם
 הַזֶּה עַד בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ, "כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ"
 – לְהַכִּיָּא לְיָמוֹת הַמְּשִׁיחַ כְּלוּמַר, גַּם בַּעַת
 שִׁיבּוֹא הַמְּשִׁיחַ יִהְיוּ חַיִּיבִים בְּזִכִּירַת
 יְצִיאַת מִצְרַיִם:

לְקַצֵּר – רַק לַחֲתוּם ב"בְּרוּךְ". וּבִמְקוֹם
 שֶׁאִמְרוּ לְקַצֵּר – רַק לַחֲתוּם ב"בְּרוּךְ",
 אֵינּוּ רְשָׁאֵי לְהֶאֱרִיךְ – לַפְתּוּחַ וּלְחֲתוּם
 ב"בְּרוּךְ".

וּגַם בְּשֵׁאר בְּרֻכּוֹת, מְקוֹם שֶׁאִמְרוּ חֲכָמִים
 לְחַתֵּם ב"בְּרוּךְ" אֵינּוּ רְשָׁאֵי שְׁלֵא לְחַתֵּם.
 וְשְׁלֵא לְחַתֵּם כְּגוֹן בְּבִרְכַת הַפִּירוֹת
 וְהַמְצוּוֹת, אֵינּוּ רְשָׁאֵי לְחַתֵּם ב"בְּרוּךְ":

ה. מְזַכְרִין בְּקִרְיַת שְׁמַע אֶת יְצִיאַת
 מִצְרַיִם – פְּרֻשַׁת צִיצִית בְּלֵילוֹת וְאֶף
 עַל פִּי שְׁלִילָה אֵינּוּ זְמַן צִיצִית, שֶׁהָרִי
 נֹאמַר (בְּמִדְבָר טו, לט): "וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ –
 וְזָכַרְתֶּם", מְזַכְרִים הַפְּרֻשָׁה מִשׁוּם יְצִיאַת
 מִצְרַיִם שְׁבָה.

